

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (כרכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

504

שיחת מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • פרשת תזריע מצורע תשפ"א

המתגבר נגד הטבע – אדם גדול

הנה במידות טובות, יש אדם שנולד עם מידות טובות, ומתנהג במידות טובות כפי טבעו, אך יש אדם שנולד עם טבע של מידות רעות, ויש דבר כזה שאדם נולד עם מידות רעות, ואף על פי כן בהנהגה למעשה הוא מתנהג כמו שצריך, הנהגה עם מעשים טובים, ומעשי חסד לעזור לאחרים, ונזהר שלא לפגוע, לא להתגאות ולא לקנטר, בהתגברות נגד הטבע.

ואדם כזה הוא בעל מעלה יותר ממי שנולד עם מידות טובות! כי מי שנולד עם מידות טובות הרי הוא מתנהג לפי טבעו, ואין זו מדרגה, כיון שכך הטבע שלו, אבל מי שנולד עם מידות רעות ומתנהג אחרת מהמידות הרעות, עם מידות טובות נגד הטבע, זוהי הנהגה שנובעת מיראת שמים, או מהכרת האמת ורצון להשתנות, וזו כבר מדרגה, והוא אדם גדול.

ונמצא אם כן, כי יכולים להיות שני אנשים עם אותה הנהגה, ולאחד מהם זו הנהגה טבעית ואינה נחשבת למדרגה, ולעומתו השני שמתגבר נגד הטבע, זוהי מדרגה, ונחשב בה אדם גדול!

השפעה לעמידה בניסיונות

ואם אדם גם משפיע על אחרים מידות טובות, אזי אפילו שכבר יש לו מידות טובות הוא מקבל סייעתא דשמיא מידה כנגד מידה למידות עוד יותר טובות, כי גם כשיש מידות טובות מצד הטבע, לפעמים יש איזו נגיעה שהיא כבר ניסיון וקשה לעמוד בניסיון, אך אם הוא משפיע על אחרים מידות טובות, זוכה מידה כנגד מידה לסייעתא דשמיא למידות טובות ולעמוד בכל הניסיונות. והשפעת מידות טובות היינו כגון שמדבר על זה ומסביר את זה לאחרים, וגם אם ההנהגה שלו היא הנהגה של מידות טובות, כשרואים את הנהגתו זה משפיע!

וכן הנהגה של יראת שמים משפיעה יראת שמים, וכבר היו מעשים, כגון מה שסיפר לי אחד שיש לו תפקיד ציבורי עם שליטה, ותלויים בו הרבה עניינים שיכול לעשות טובה לזה וחובה לזה, ולפעמים לפי הצדק צריך לנהוג באופן מסוים, אך יש עליו לחץ להתנהג הפוך מהצדק, וכידוע שיש אנשים שמתוך לחץ מתנהגים לא לפי הצדק, אבל הוא אמר לי שהוא עומד בניסיון, ומדוע? כי הוא ראה יראת שמים! שלמד בצעירותו בישיבה וראה את הרב מפוניבז' ואת המשגיח רבי יחזקאל זכרוןם לברכה, וראה עליהם יראת שמים, וכיון שראה יראת שמים – יש לו יראת שמים, והיראה שולטת עליו, ואף על פי שיש עליו לחץ, ומצד הטבע נכנעים ללחץ נגד הצדק, אבל אצלו היראה שולטת, ואינו מתחשב בלחץ אלא עושה את הצדק כפי מה שהיראה מחייבת. זהו כוח היראה וההשפעה כשרואים יראה.

ואמנם יראת שמים אינה דבר פשוט, והוא ראה יראת שמים ומזה קיבל יראה, כי כשרואים זה משפיע. אבל כשלא רואים, מהיכן תבוא היראה? העצה היא רק לעסוק בספרי מוסר! ומי שהוא בר דעת לומד ספרי מוסר: שערי תשובה מסילת ישרים חובות הלבבות ארחות צדיקים וכל ספרי המוסר, ואז הוא רואה מה זה חטא ומקבל יראת שמים.

חומר חטא אחד בשוגג

ושמעתי פעם מבעלי מוסר שדיברו על חומר החטא, מהו חטא בשוגג, כי הנה בראש השנה יש חיוב תקיעת שופר, ומדאורייתא החיוב הוא אפילו אם חל ראש השנה בשבת, אבל רבנן גזרו שמא יעבירו ארבע אמות ברשות הרבים וילך למישהו ללמוד את דיני התקיעה ויעבור על איסור הוצאה בשבת, ואין הכוונה שיעבור במזיד, אלא בשוגג, חששו שלא יידע את האיסור ויחשוב שאין זה חטא ויחלל שבת בשוגג, וזה חטא שחייבים עליו חטאת, ומשום כן גזרו שלא לתקוע בשופר בשבת.

ולכשתבונן, הרי לא כל הציבור חשודים על זה, ואין חשש שכל הציבור ייכשלו בזה, אלא רק אדם אחד או יחידים במשך הדורות, ובשביל האחד

זכות התורה מגנא ומצלא

הנה נסתיימו עתה ימי בין הזמנים, וכבר התחיל הזמן, ובבין הזמנים בדרך כלל יש פחות תורה, אבל עכשיו כבר התחיל הזמן ויש הרבה תורה. ואמנם יש כאלה שגם בבין הזמנים עוסקים בתורה כמו באמצע הזמן, לפי הכוחות שלהם עוסקים ומנצלים את הזמן בשלמות, אך יש חלק מהציבור שבין הזמנים הוא רפיון אצלם, ואצל הציבור בעולם חסר תורה בבין הזמנים, וכשמגיע הזמן שוב יש תורה.

וידוע שבין הזמנים היו אסונות רחמנא ליצלן, ואילו באמצע הזמן ברוך השם הכל טוב, אך בבין הזמנים חסרה זכות התורה.

וכבר סיפרתי המעשה עם הצדיק מנתיבות, רבי ישראל אבוחצירא זצ"ל, שפעם באו אליו מאנשי הצבא לפני פעולה שעמדו לעשות, וביקשו ברכה שהפעולה תצליח ולא יהיו אסונות, ושאל אותם באיזו שעה רוצים לעשות את הפעולה, ואמרו: בשעות הצהריים בין שתיים לארבע, ואמר להם כי זה לא הזמן המתאים, מפני שהוא זמן של בין הסדרים, שיש בו פחות תורה, ויחכו לשעה ארבע, אחרי שמתחיל הסדר בישיבות ובכוללים, שאז יש זכות התורה, וזכות התורה היא לא רק למי שלומד, אלא גם מי שאינו לומד, זכות התורה של הלומדים מגינה ומצילה עליו.

וביותר האדם עצמו שעוסק בתורה, מלאך המוות לא שולט עליו! כמו שמובא בגמרא (שבת ל, ב) על דוד המלך שידע שהוא צריך למות בשבת, וישב ועסק בתורה כל השבת בלי הפסק, ומלאך המוות לא היה יכול לשלוט עליו, וכשראה זאת מלאך המוות, הלך ועשה רעש בעצים כדי להפריעו מלימודו, וקם דוד ממקומו לראות מהו הרעש, ובתוך כך נשברה המדרגה תחתיו והפסיק רגע אחד מלימודו, ובאותו הרגע הצליח מלאך המוות לשלוט עליו. עד כדי כך, עסק התורה מציל ממלאך המוות.

וכבר דיברנו כי מעלת עסק התורה גדולה מכל המצוות, וכמו שאמרו (אבות ג, ו) עשרה שיושבים ועוסקים בתורה שכניה שרויה ביניהם וכי' ומנין אפילו אחד וכי', ואילו כשעוסקים במצוות לא כתוב שהשכינה שרויה, וזו מדרגה ומעלה מיוחדת של תורה.

תורה כדי להתגאות היא סם המוות

ואמרו באבות פרק ששי שהתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים, ומוזכרים שם הרבה ענייני מידות טובות, כגון בענוה, ואוהב את הבריות, כי המידות הטובות הם סיבה להצלחה בתורה.

ובגמרא (קידושין ל, ב) דרשו 'ושמתם' סם תם, נמשלה תורה כסם חיים, ואמרו (תענית ז, א) כל העוסק בתורה לשמה תורתו נעשית לו סם חיים, וכל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המוות, ופירשו התוספות כי שלא לשמה האמור כאן היינו כשלומד כדי לקנטר ולהתגאות, ותלוי האידן עוסקים בתורה, אם לומדים תורה עם מידות טובות אזי התורה היא סם חיים, אבל מי שלומד לשם מידות רעות, כדי שיוכל להיות בעל גאוה ולשלוט על אחרים, זוהי מטרה לא כשרה, מטרה אסורה, שהיא חטא, וכיון שלומד לשם חטא, לקנטר ולהתגאות, לנצח ולשלוט על אחרים, זוהי מידה רעה, ונחשב בזה עוסק בעבירה! כיון שלומד לשם מעשים רעים ומידות רעות, ותורתו נעשית לו סם המוות, כי זה גורם לו חטא.

ואפילו אם כשלומד הוא עדיין בלא מידות רעות, לפני שמתגאה ולפני שמקנטר, אם הוא לומד במטרה 'כדי' לקנטר כבר נחשב בזה עוסק בעבירה! וכמו שעוסק במצוה זהו מי שהולך לדבר מצוה, וגם בדרך כשהולך נקרא עוסק במצוה, כי העסק הוא 'כדי' לעשות מצוה ומטרתו היא מצוה, כך גם הפוך, אם המטרה היא עבירה, ועוסק בתורה לשם מידות רעות, גם העסק הזה הוא עבירה, ונקרא סם המוות, ועסק התורה כזה הוא חטא חמור וסם המוות בשבילו. וברוך השם שאין לנו שייכות לדברים האלה.

הזה שעלול להיכשל בחטא בשוגג, כל כלל ישראל בכל הדורות לא תוקעים בשופר בראש השנה שחל בשבת!

והרי ראש השנה הוא יום תרועה, זכרון תרועה, והשופר הוא כמו העבודה לפני ולפנים (ר"ה כו, א), ותקיעת השופר מעוררת לתשובה, וביטלו חכמים תקיעת שופר מכל ישראל בשביל חשש שאחד יעשה חטא בשוגג! ורואים מזה את חומר החטא, מהו חטא של אדם אחד.

אכן גם אחרי שיודעים את זה, לא פשוט להבין זאת, ולכך צריכים יראה, והיראה היא מצות עשה כמו שכתוב (דברים י, כ) את השם אלוקיך תירא, ובשערי תשובה לרבינו יונה (ש"א יז, כ, וש"ג טו, יז) כתב שהחיוב הוא להוסיף! להוסיף ולהוסיף יראת שמים, כי יש הרבה מדרגות ביראה, וחייבים תמיד לעסוק בהוספת יראה, להוסיף עוד ועוד יראה!

שינוי המידות בכוח ההרגל

וכאמור היראה מביאה גם להנהגה של מידות טובות. ובאמת אפילו מי שבטבעו יש לו מידות רעות, אם מצד היראה הוא מתנהג נגד הטבע ועושה מעשים טובים עם הנהגה של מידות טובות, במשך הזמן ההרגל נעשה לו לטבע, והטבע משתנה ומקבל אהבת המעשים הטובים, ובתחילה אמנם טבעו הפוך, נגד המעשים הטובים, אבל כיון שעושה מעשים טובים ומתרגל בהם, ההרגל נעשה טבע, והטבע משתנה!

וזהו גם כן מדרגה, ואילו מי שנולד עם מידות טובות, אין זו מדרגה שמתנהג במידות טובות, כי כך היה טבעו מתחילה, אבל אם בתחילה לא היה טבעו כן, ורק על ידי הרגל הגיע לזה, שינוי הטבע הוא מדרגה!

גודל חיוב לימוד תורה – מפני מתיקותה

והנה עסק התורה הוא דבר שמושך, וכפי שכבר דיברנו פעמים רבות שבתורה יש מתיקות, כמו שכתוב (תהלים יט, יא) ומתוקים מדבש, וזה גם מעניין, כמו שכתב רש"י על הפסוק (דברים ו, ו) אשר אנכי מצוה היום – כדיוטגמא חדשה שהכל רצין לקראתה, ואם כן עסק התורה הוא דבר לא קשה, כי זה מתוק ומושך ומעניין, ורק צריכים להתחיל.

והרי אמרו בגמרא (מנחות מג, ב, והביאה הגר"ש באגרותיו אור ישראל ז-ח) גדול עונשו של לבן יותר מעונשו של תכלת, היינו שיש ציצית לבן ויש תכלת, ומי שאינו לובש תכלת זהו גם כן חטא [בזמן הגמרא שהיה התכלת מצוי] וחסרה לו המצוה של תכלת, אבל אם אינו לובש לבן זהו חטא יותר חמור, מפני שהתכלת הוא דבר יקר שעשוי מדם החילזון וקשה להשיגו, ואילו לבן אינו יקר, ומי שאינו לובש תכלת זהו מפני שקשה לו ואינו עומד בניסיון להוציא ממון רב כזה, ולכן עונשו יותר קטן, אבל מי שאינו לובש לבן, הרי הלבן אינו יקר ואפשר להשיגו בנקל, ולכן מי שאינו לובשו זה חטא יותר חמור ועונשו יותר גדול, שמבטל דבר שלא קשה לקיימו.

וכן בכל דבר, החומר הוא לפי הקושי. ונמצא לפי זה שגם בתורה, החטא של ביטול תורה יותר חמור, מפני שעסק התורה הוא דבר לא קשה, ודברי תורה מאד מתוקים ומעניינים ומושכים, ומי שמתבטל מלימוד התורה הרי זה כמי שאינו לובש לבן, שעונשו גדול יותר.

מעלת התורה מתוך דחק וקשיים

ומאידך, כגודל העונש כך גם השכר, וכמו שבציצית תכלת ולבן, מאחר שהתכלת הוא יותר יקר, הרי השכר של תכלת הוא הרבה יותר מהשכר של לבן, כי זה יותר קשה, ומה שיותר קשה השכר יותר גדול, כך גם בתורה השכר תלוי כל אחד לפי מצבו, ומי שיש לו קשיים ואף על פי כן עוסק בתורה, או הולך לשמוע שיעורי תורה, כל אחד לפי האפשרויות ולפי הכוחות שלו, אזי כיון שיש לו קשיים ומתגבר עליהם הרי זה כמו תכלת, ששכרו עצום, ואילו אם אין קשיים יש פחות שכר.

וזהו ענין מה שמצינו בגמרא (סוטה מט, א) שהפליגו במעלת מי שעוסק בתורה מתוך הדחק, ששכרו עצום, ואמרו: כל תלמיד חכם העוסק בתורה מתוך הדחק תפילתו נשמעת וכו' ומשביעין אותו מזיו שכיה וכו' אף אין הפרגוד נעל בפניו וכו', כלומר שעסק התורה מתוך הדחק הוא מדרגה גדולה מאד, ושכרו גדול ומיוחד, והטעם בזה כנ"ל, מפני שיש בזה קושי, וכשיש קושי השכר גדול מאד, בפרט בעסק התורה.

ומה נקרא מתוך הדחק? בפשטות דחק היינו שאין לו פרנסה, וחי חיי צער וקשיים, ואף על פי כן עוסק בתורה, אבל יש גם 'דחק' במי שהזמן דחוק לו, וכגון שנאלץ לעסוק בפרנסה להחיות את משפחתו, ומתוך כך זמנו מצומצם, ואף על פי כן הוא מתאמץ ולומד בזמן הקצר שיש לו, ומנצל כל רגע פנוי לתורה, הרי זה גם כן תורה מתוך הדחק, כיון שיש בזה מאמץ, ומתאמץ לעסוק בתורה כפי האפשרויות שיש לו.

ונמצא שתורה מתוך הדחק שייכת לא דווקא באדם שתורתו אומנותו, אלא כל אחד לפי מצבו, אם הוא מתאמץ בתורה כפי יכולתו, וכבר הזכרנו כעין זה מדברי הרא"ש (ב"ב דף ח) לגבי המדרגה של 'רבני' שפטורים מלשלם מס שמירה, וכתב הרא"ש כי מדרגת רבן לא תלויה כמה זמן שאדם לומד, אלא כמה זמן הוא מתבטל, ואף מי שעוסק לפרנסתו כדי חייו אם "בכל שעה שהוא פנוי מעסקו מחזר לדברי תורה ולומד דברי תורה" – יש לו מעלת רבן. וכך גם לענין תורה מתוך הדחק, תלוי כל אחד לפי מצבו, ומי שזמנו דחוק ומתאמץ לעסוק בתורה כפי יכולתו, זה גם כן נקרא תורה מתוך הדחק, ואין לשער הזכות והשכר שזוכה בזה.

שכר תורה בעולם הזה ובעולם הבא

והשכר על תורה כבר אמרו חז"ל (משנה ריש פאה) שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא, והיינו שהשכר הוא לא רק בעולם הבא, אלא גם בעולם הזה, והפירות בעולם הזה אינם סתם שכר גשמי, אלא פירות מעין הקרן, וכמו שהקרן היא עולם הבא, כך גם הפירות בעולם הזה הם פירות כאלו שזוכה בהם לעולם הבא, והיינו שמן השמים נותנים לו חיים טובים בעולם הזה שיוכל באמצעותם לזכות לעוד עולם הבא, כי מאחר שיש לו חיים טובים בלי קשיים הרי הוא יכול להתאמץ יותר לעסוק הרבה בתורה ולעשות הרבה מעשים טובים, ועל ידי זה יזכה ליותר עולם הבא, וזהו הפירות בעולם הזה.

ואם כן מה שאמרו הקרן קיימת לעולם הבא, היינו לא רק הקרן שמגיע לו עבור התורה שכבר למד, אלא יותר מזה! כי על ידי הפירות בעולם הזה יתאפשר לו לעסוק יותר בתורה ויזכה לעוד ועוד עולם הבא, ונמצא שזוכה בזה לשכר של עולם הזה ועולם הבא גם יחד, וכאמור התנא (אבות ו, ד) אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא!

התשוקה לתורה זכות לסייעתא דשמיא

והנה אנו עומדים בימי הספירה, ובספר החינוך (מצוה שו) כתב לבאר ענין מצות ספירת העומר, ואמנם איננו יודעים את עיקר טעמי המצוות, שהם סודות התורה, אבל יש גם טעמים גלויים לכל מצוה, וביאר החינוך כי כשיצאו ישראל ממצרים ידעו שהמטרה היא קבלת התורה, וכמו שאמר הקב"ה למשה רבינו (שמות ג, יב) בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה, וכשיצאו ממצרים ופסקה השפעת טומאת מצרים ידעו שבעוד חמישים יום יזכו לקבלת התורה, וכל כלל ישראל מאד השתוקקו לזה וחיכו מתי כבר יגיע היום הגדול והנכסף שבו יקבלו את התורה, ומרוב תשוקה וציפייה ספרו את הימים! ושמחו בכל יום שעובר כי הנה עבר יום נוסף וכבר נשארו פחות ימים ופחות זמן לקבלת התורה, עד כדי כך הייתה ההשתוקקות לתורה בעת יציאת מצרים, ששמחו בכל יום שעובר שמתקרבים לקבלת התורה, וזה היה ענין הספירה.

ולכן גם בזמן הזה בכל שנה ושנה סופרים ספירת העומר, מפני שחג השבועות הוא 'זמן מתן תורתנו', וכבר ביארנו בזה מה שכתוב בספרים כי בכל שנה חוזרת בו ההשפעה של תורה, וכמו שביציאת מצרים ביום ו' בסיוון לאחר חמישים יום של ספירת העומר הייתה השפעה של תורה וכל כלל ישראל קיבל השפעה, כך בכל שנה כשמגיע שבועות חוזרת ההשפעה ויש מן השמים השפעה של הצלחה בתורה, ולכן גם עכשיו סופרים את הימים, כי אנו משתוקקים ומחכים מתי כבר יגיע הזמן שזוכה להשפעה מן השמים של תורה, של הצלחה בתורה ודבקות בתורה.

ונתבאר בזה כי ענין ימי הספירה הוא ההשתוקקות לתורה, וכשאדם משתוקק ושואף לתורה הרי הוא 'בא ליטהר' שרוצה תורה, ואזי מן השמים 'מסייעין אותו' (יומא לח, ב) וזוכה לסייעתא דשמיא!

וגם ענין זה שייך לכל אדם לפי מצבו, וכמו שכתב המסילת ישירים בסוף הספר שכל אחד יכול להיות חסיד גמור, ואף מי שעוסק במלאכה פחותה, אם הוא מחכה לתורה ובא ליטהר, בכל מיני צורות: שעוסק בתורה כפי יכולתו, ושומע שיעורים, ושומע דברי חיזוק, כל אחד לפי האפשרויות שלו כשעושה מה שיוכל ובא ליטהר, מן השמים מסייעין אותו וזוכה לסייעתא דשמיא להיטהר ולהיטהר ולקבל עוד מדרגה ועוד מדרגה.

אלו הן האפשרויות שיש לכל אחד ואחד להיות בא ליטהר, ואשרינו מה טוב חלקנו שיש לנו אפשרויות כאלה, להיות באים ליטהר עם סייעתא דשמיא, בעזרת השם נזכה לסייעתא דשמיא לקבלת התורה.

מתוך שו"ת לוועידת מרביצי התורה שעל ידי 'לב שומע', ניסן תשפ"א

רבינו שליט"א: בודאי שלא יעשה מה שהוא רוצה, וכי זהו טובתו לעשות מה שהוא רוצה? הרי זה לא טובתו, ורק צריכים לדעת כיצד להשפיע עליו, כל בחור לפי טבעו.

שאלה: מה אפשר לומר לבחורים שהולכים לישון מאוחר בלילה וממילא למחרת כל היום אצלם הוא פחות בריכוז?

רבינו שליט"א: זהו יצר הרע שרוצים לפטפט בלילה, והעצה לזה היא טעם בלימוד ויראת שמים.

שאלה: יש בחורים שבאמת רוצים לישון מוקדם, אך כשמגיעים לחדר הם מתפתים ומתחילים לפטפט, מה העצה שהם לא ייגררו לכך?

רבינו שליט"א: צריך מישוה עומד על גביו. שהבחור יבקש ממישהו שיכריח אותו לישון בזמן. ובאמת כתוב ברמב"ם (הלכות דעות ג, ג) שמי שהולך לישון לשם שמים כדי שיהיה לו כוח למחר ללמוד, הוא עובד השם בשינתו! – עם הסברה אפשר להסביר את זה.

שאלה: עלתה הצעה בחלק מהישיבות שיעשו פנימייה נפרדת לבחורים שרוצים לישון מוקדם, ופנימייה אחרת לאלו שהולכים לישון מאוחר.

רבינו שליט"א: ויקבלו 'היתר' לישון מאוחר: לתת אישור לאלו שהולכים לישון מאוחר? ועוד לתת להם פנימייה מיוחדת?!

שאלה: יש בחור שברח מהבית ואינו מסתדר עם ההורים, והר"מ שלו מציע לקחת אותו לביתו, ומצד אחד אם יישאר לישון ברחוב יש לזה מעלה שילמד לקח, כי יהיה לו קר ברחוב ויבין שהוא חייב לחזור ולהסתדר עם הוריו, אך מצד שני ברחוב יכולים אינשי דלא מעלי לפגוש אותו...

רבינו שליט"א: זה לא הדרך! צריך שתהיה אהבה בין הבחור להורים! ואם ההורים לא מבינים זאת, צריכים 'שטיפת מוח' להסביר להם שזו העצה היחידה, ואם נוהגים עמו בתקיפות זה מקלקל ומחטיא אותו, יש לסדר שבבית יהיה קשר טוב עם ההורים! וזהו העיקר, שיהיה קשר טוב וידידות עם ההורים, אסור שיהיו חיכוכים בין ההורים לילדים, זה דבר מאד לא טוב.

שאלה: אבא שידוע שאם הוא יתעסק בחינוך זה יגרום לו לכעס, האם עדיף שלא יתעסק כלל?

רבינו שליט"א: כעס זה לא חינוך! הוא צריך להתייעץ איך מחנכים. ואם צריך להעיר לבן, שתהיה רק הערה בידדות, אבל הערה שפוגעת זה מקלקל.

שאלה: מה הזכויות של מרביצי התורה העוסקים בחינוך בני הישיבות.

רבינו שליט"א: מי שמשפיע על אחרים לעשות מעשים טובים, כל המעשים הטובים של המושפעים שייכים לו, כמו שהוא עושה בעצמו, וכך כתוב בחובות הלבבות (שער אהבת השם פ"ו) שמי שמזכה את הרבים זוכה בזכויות שאין לשער, כי כל המעשים הטובים של המושפע והמשפחה שלו והצאצאים שלו, הכל שייך למשפיע.

ותירה מכך, היה מעשה באחד שהשאיר עיזבון להחזקת תורה, וקנו מזה ארון עם ספרים לישיבת פוניבז', והיה אחד שטיפל בזה, ובאותו הזמן למדו בישיבה מסכת גיטין, וקנו גם חידושי הרשב"א, ואחר כך הנפטר בא בחלום למי שטיפל בזה ואמר לו בעל פה מדברי הרשב"א בגיטין, רשב"א שלא למד כלל בחייו, וגם האדם שטיפל בזה לא זכר בעל פה את הרשב"א, אבל כיון שלמד רשב"א בזכות הנפטר, בגלל הכסף שלו, הוא זכה גם כן לדעת את הרשב"א, כי התורה שלומדים מכוחו נכנסת בנשמה שלו.

אם כן מי שמזכה את הרבים בתורה, התורה שלומדים מכוחו נכנסת בנשמתו, וכל שכן ר"מ שמלמד בישיבה, שמזכה את הרבים בתורה ובמידות טובות וביראת שמים, כל המעשים הטובים שעושים המושפעים בתורה ובמידות טובות וביראת שמים שייכים לו ונוקפים לזכותו, ואין לשער את הזכויות שיש לו, זכויות עצומות מאד. לכן אין להיבהל מקשיים, ואם יש קשיים בהשפעה זה כדאי!

שאלה: והאם זו זכות לר"מ לא רק לדבר בלימוד אלא גם לקרב את התלמיד?

רבינו שליט"א: נכון, הר"מ צריך גם לעזור לתלמידים בכל מה שהם צריכים, לתת להם יחס טוב וכל הנצרך. ידוע שהסבא מסלבודקא כשפתח את הישיבה שאל את רבי ישראל סלנטר מהו תפקידו של רב ומשפיע בישיבה, והשיבו רבי ישראל בלשון הפסוק: "להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים" (ישעיה נז, טו), והיינו לתת הרגשה טובה, שירגישו טוב, ואז הם מקבלים מרץ ויכולים ללמוד. וגם אלו שעוזרים לבחורים, יש להם חלק בתורה של הבחור, כי בזכותם הוא עוסק בתורה.

שאלה: הראש ישיבה תמיד אומר שבחור צריך ללמוד מה שהוא אוהב, שזה נותן לו חשק ללמוד ומחבר אותו ללימוד.

רבינו שליט"א: בצורה שהוא אוהב, צורת הלימוד. מה שהוא אוהב זה לא מה 'שמתחשק לו', אלא מה שמרתק אותו! לימוד שמושך ומרתק, שהוא מרגיש טעם ונהנה מזה.

שאלה: יש בחורים שבאמת אוהבים ללמוד בקיאות, אך לפעמים המגיד שיעור מכיר על הבחור שהוא יכול ללמוד יותר בעיון, ומה שהוא לומד בקיאות נובע מעצלות, שאינו רוצה ללמוד בעיון מעמיק.

רבינו שליט"א: אפשר לנסות ולדבר איתו, שינסה קצת בזמנים מסוימים ללמוד יותר בעיון, להסביר לו שזה כדאי לו. אבל יש כאלה שזה קשה להם ונגד טבעם, ובאמת אינם מסוגלים ללמוד בעיון.

שאלה: ומה יעשה בסדר א' בחור שאינו מסוגל ללמוד בעיון, הרי בישיבה לומדים בעיון.

רבינו שליט"א: שילמד בקיאות, אין לו ברירה, והוא לא יכול אחרת, ואם ילמד בעיון נגד טבעו הוא סתם יבזבז את הזמן וישתעמם בזה.

שאלה: אם כן בישיבה עם הרבה בחורים כאלה, יכול להיות מצב שחלק גדול מהישיבה יתחילו ללמוד בקיאות במקום עיון...

רבינו שליט"א: וכיצד למדו בוואלוז'ין, הרי למדו דף ליום, בכל יום בשיעור למדו דף, וגם ביום ששי היה שיעור, ויצאו גדולי תורה!

אמנם כן, יש בעלי הבנה שיכולים ללמוד יותר בעיון, אבל מי שאינו בעל הבנה אין לו את כוח הכישרון הזה.

שאלה: והאם לא יכול להיות שזה נובע מעצלות?

רבינו שליט"א: כמו שאמרנו אפשר לנסות להשפיע עליו, שייקח חברותא שלומד בעיון וינסה ללמוד איתו ויראה אם זה ימשוך אותו.

שאלה: לפעמים אם יביאו לו שאלה עיונית, שלא נוגעת ממש לסוגיא הנלמדת בישיבה, אבל היא שאלה מעניינת שתחייב אותו לחשוב ולהתעמק, זה יכול למשוך אותו. האם כדאי לעשות דבר כזה?

רבינו שליט"א: זה לא מסדרי הישיבה, ואפשר בזמנים אחרים, כגון בסדר שלישי או בששי ושבת. אבל מה זה יוסיף? הרי כמו שאינו מתעמק בגמרא, גם בזה הוא לא יתעמק, אלא יבין הכל בפשטות ובשטחיות.

שאלה: כיום ישנה בעיה של טלפונים לא כשרים, ולצערנו יש בחורים שנכשלים ונופלים בזה...

רבינו שליט"א: יש דרכי טיפול ומומחים כיצד להשפיע עליהם. ובעיקר צריכים ללמוד מוסר, להתחזק ביראת שמים! וגם צריכים אהבת תורה, שיהיה להם חשק ללמוד, ואז זהו תחליף, כי מי שאוהב ונהנה ללמוד אין לו צורך בדברים האחרים.

שאלה: לפעמים אנו רואים בחורים שאוהבים ללמוד ויש להם טעם בלימוד ואף על פי כן נכשלים בזה.

רבינו שליט"א: לכך צריכים שתהיה גם יראת שמים, שילמדו ספרי מוסר! אך גם הטעם בלימוד, יתכן שהוא אמנם אוהב לדבר בלימוד עם חברים אבל אין לו טעם והנאה מהלימוד עצמו, והשאלה היא איך הוא לומד, ומהו הטעם שיש לו בלימוד עצמו.

שאלה: בישיבות יש מסגרת שבחורים יבואו לסדרים ולתפילות, ויש בחורים שלא כל כך מתפקדים והמשגיח דורש מהם לתפקד טוב יותר. ומצד אחד זה מרחיק את הבחור שרוצה ללמוד פחות בלחץ, אבל הישיבה חייבת שהדברים יתפקדו...

רבינו שליט"א: יש דרכים של השפעה, לא בצעקות ולא בדרישות, אלא אומרים שזה לא לכבודך, זה מקלקל בשידוכים, ואתה עושה לך שם רע, וצריכים להכיר את טבעו של כל בחור כיצד להשפיע עליו.

שאלה: ואם מהישיבה מבקשים מהר"מ של הבחור שידבר איתו וינסה להשפיע עליו, והר"מ חושש שאם ידבר איתו זה יזיק לקשר הלימודי ביניהם, האם הר"מ מחויב לדאוג לישיבה או לטובת הבחור?

רבינו שליט"א: זה תלוי בפרטים, וצריכים לשמוע מהר"מ עצמו מה הספיקות שלו ומה הטבע של הבחור.

שאלה: ובאופן כללי האם להעדיף את טובת הבחור או טובת הישיבה?

רבינו שליט"א: זה דבר אחד, טובת הבחור היא טובת הישיבה.

שאלה: אבל לפעמים אם דואגים לבחור באופן אישי זה פוגע בכל הישיבה, כי אם יתנו לו לעשות מה שהוא רוצה גם אחרים יעשו מה שהם רוצים...

כינוס חיזוק לאלפי תושבי מודיעין עילית לקראת זמן קיץ

תשובות שהשיב רבינו שליט"א לשאלות המרא דאתרא הגאון רבי מאיר קסלר שליט"א

שאלה: הראש ישיבה מדבר בהרבה הזדמנויות, על הצורך להתרגל ללמוד דף גמרא חוץ מהלימוד העיוני שלומדים בישיבות. השאלה היא, בחורים צעירים שעדיין לא טעמו את הטעם הזה, איך יכולים להרגיל אותם ולשכנע אותם בזה, טעמו וראו כי טוב, האם על ידי מבצעים ופרסים, או שיש דרך אחרת בזה?

רבינו שליט"א: הדרך הכי טובה היא ללמוד איתם גמרא עם רש"י, גמרא עם רש"י בפשטות, והפשטות מאד מושכת, הפירוש הפשוט, הפשטות של הקושיא, והתירוץ הפשוט, זה מאד מעניין ומושך, ועל ידי זה מקבלים טעם. כשלומדים עם רש"י, כל רש"י, אפילו עם רש"י בלי תוספות, אין צורך יותר, גמרא עם רש"י זה מאד מעניין ומאד מושך, ואם יודעים ש"ס עם רש"י אין לשער איזה זכות ואיזה מדרגה, זה ידיעת הש"ס!

שאלה: בחורים שואלים, בתחילת הזמן כל בחור בא לישיבה עם רצון חזק, ומשוכנע שהזמן הזה בעזרת השם הוא יתעלה וישתפר מהזמן הקודם, אבל אחרי זמן קצר נחלש אצלו ההתלהבות והחיזוק של ההתחלה. השאלה היא איך ניתן לשמר את השמחה והרצון שיש בהתחלה גם להמשך הזמן, מה העצה לזה?

רבינו שליט"א: צריך שיהיה לו קשר עם המשיבים בישיבה, וגם עם ראשי הישיבה, עם אלו שהם מגידי השיעורים, קשר תמידי לדבר בלימוד איתם, וגם להתייעץ איתם עצות, אם יש איזה קשיים, על כל קושי צריך להתייעץ! כמו שאמרו (יומא עה, א) דאגה בלב איש ישחנה – יסיחנה מדעתו וישיחנה לאחרים, להתייעץ על כל קושי שיש לו, וגם בלימוד לדבר עם הצוות ועם המבוגרים שבישיבה, עם בחורים מבוגרים ועם המשיבים, שיהיה קשר בדברי תורה עם כל הצוות החשוב שבישיבה, זה נותן לו קשר ונותן לו גם סיפוק וגם הדרכה איך ללמוד ולהבין.

שאלה: יש בחורים שאוהבים ללמוד, אבל קשה להם להתרכז ולשבת על ספסל במשך ארבע שעות רצופות של סדר ראשון, או קצת פחות בסדר שני, מה העצה לזה ומה אפשר לעשות?

רבינו שליט"א: אם היו לומדים בצורה המתאימה לפי טבעם זה לא היה קשה. לכל אחד יש הטבע שלו אם יותר בעיון או בפשטות, ואם הלימוד הוא לפי הטבע אזי זה מושך ולא משעמם, ואפילו קשה להפסיק, ולא מרגישים שהזמן עובר!

שאלה: בחורים מאד מתקשים בישיבה לקום לתפילה בזמן, מפני שיש הרבה בחורים שנוהגים לאחר את השינה בלילה, וגם אם יש יחידים שרוצים לישון מוקדם, לא תמיד זה ניתן להם מצד חברי החדר, והם שואלים מה העצה ומה אפשר לעשות כדי שיוכלו באמת להתמיד ולקום כל בוקר בזמן.

רבינו שליט"א: אם יש הפרעות מצד חברי החדר, צריכים לדבר עם הצוות שבישיבה שישפיעו עליהם שלא יפריעו.

שאלה: בישיבות גדולות לא כל כך עומדים על זה שכל בחור יבוא לתפילה, ונהיה קצת רפיון בזה, ומבקשים לדעת, אלו היראים שמבינים את חשיבות הדבר, איך לקבל כוח לעמוד בזה מול האווירה הכללית.

רבינו שליט"א: התפילה בציבור במקום שלומדים היא זכות עצומה מאד, ונותנת הרבה זכויות להצלחה בתורה, וכבר אמרו (ברכות ו, א) במקום רינה שם תהא תפילה, ביני עמודי היכא דגרסי (שם ח, א), תפילה בציבור במקום שלומדים זה סגולה להצלחה בתורה! לכן זה כדאי, וכך המציאות, שהתפילה בישיבה היא סגולה להצלחה בתורה.

שאלה: הראש ישיבה תמיד מדבר על הסקרנות שיש לאדם לשמוע מה חדש ומה קורה, כיום יש ריבוי עיתונים ויש גם 'קווי נייקס' של חדשות וכל מיני דברים אחרים ובאופן טבעי הבחורים מאד נמשכים לזה, ויש בני עלייה שמחפשים את הדרך איך להתמודד עם היצר הזה, מה העצה איך מתמודדים עם זה.

רבינו שליט"א: הרי בעצם אין שום רווח מזה, וזו רק סקרנות, שנהנים מזה, אבל אין בזה שום רווח, והרי יש סקרנות גם בתורה, כמו שכתב רש"י על הפסוק (דברים ו, ו) אשר אנכי מצווך היום – כדיוטגמא חדשה שהכל רצין לקראתה, והיינו כמו חדשות, וכמו שחדשות מעניינות כך צריך שדברי התורה יהיו מעניינים, ובאמת זה מעניין, יותר מעניין! וזו גם זכות! אם כן, זה מעניין וזה מעניין, ומה יותר כדאי? במקום הסקרנות לדברים בטלים כדאי שתהא הסקרנות לתורה.

ורק צריך להתרגל לזה, הרגל לסקרנות מה הגמרא אומרת, מה הקושיא ומה התירוץ, מה אומר רש"י ומה אומר תוספות, שגם זה מעניין! ואם מתרגלים ללמוד בצורה כזו שהלימוד מעניין, אזי מה צריך חדשות, מה זה מוסיף ומה הרווח בחדשות, הרי זו רק סקרנות ואין שום רווח מזה, ואילו הסקרנות בתורה יש בה רווח!

שאלה: כיום יש שפע גדול של עולם הזה שמזומן לידי כל אחד, אם זה במאכלים, בשירים ובניגונים, ושאר דברים, ומאד קשה לצעירים וגם למבוגרים לפעמים לעמוד בפני הפיתוי הגדול הזה.

רבינו שליט"א: יש מומחים שיכולים ויודעים להסביר את זה שלא כדאי, ומי שזה מושך אותו יכול להתייעץ.

שאלה: צעירים מבקשים לדעת מה הסוד והדרך כיצד להיות 'אדם גדול'?

רבינו שליט"א: מי שחושב על זה לא יהיה אדם גדול! אם זה מה שמונח לו בראש, מחשבות כאלה של שטויות, הוא לא יהיה גדול, ואין 'דרך' לכך, אלא המצוה היא כפי שאנו אומרים 'וציוונו לעסוק בדברי תורה', עוסקים בתורה וסוף הכבוד לבוא, וזו גמרא מפורשת (נדרים סב, א) למד מאהבה וסוף הכבוד לבוא.

שאלה: מבקשים ברכה לכל ציבור בני הישיבות שמתחילים את הזמן.

רבינו שליט"א: הבא ליטהר מסייעין אותו, כל אלו שבאו הרי הם רוצים ובאו ליטהר, ויזכו לסייעתא דשמיא להצלחה!

לזכות הרך הנולד בן שרה
ברייטשטיין
ולכבוד מרן ראש הישיבה שליט"א

לעילוי נשמת הגאון הצדיק
רבי שאול ב"ר משה ברזם זצ"ל
חתן מרן הקהילות יעקב זצוק"ל
נלב"ע ו' אייר תשכ"ד - תנצב"ה